

Sommaren 1993 var försäljningen genomförd. Våren 1994 försökte vi få ett nytt skötselavtal med nya markägaren G. Palén. I ett skriftligt avtalsförslag begärde Palén 6000 kr/år i arrende samt att vi skulle aktivt medverka till att mota bort folk från Paléns skogar under jakttid (jakttid är det nästan året runt numera).

I ett nytt brev klargjorde markägaren att han ämnade använda Sångkärrsbacken till annan verksamhet redan i år. Naturklubben tog hjälp av kommunen och Länsstyrelsen för att försöka avvärja detta. Miljövårdsenheten på Länsstyrelsen agerade föredömligt och lade biotopskydds-förordnande på Sångkärrsbacken.

Det innebär att inget får göras i backen utan tillstånd. Nu håller Palén istället på att bygga en väg till Nybygget och Mötet för att ta bort all matjord på åkrar och ängsmarker där.

I slutet av april uppdagades att den skriftliga överenskommelse vi hade med

förra markägaren Domänverket fanns med i det köpeavtal som Palén skrev på vid köpet. Se innehålllet i rutan.

Nu ska vi hjälpa markägaren, vem det än är och blir, att ha i varje fall ett mycket värdefullt kultur- och naturområde på sin mark. Så länge vi i Naturklubben sköter Sångkärrsbacken gäller den överenskom-melse vi tecknade med Domänverket.

Söndagen den 31 juli träffas vi alla i Sångkärrsbacken, då är det dags för årets slätterfest där - den slätterfesten är till för att kaffot, läsbräken och grönkulla skall fortsätta växa i Sångkärrsbacken. Den är till för att skogsvitvingen, den humlelika dagsvärmaren och det vitbrokiga slätter-flyet skall fortsätta flyga i Sångkärrsback-en, den är till för buskmössen som bor där och sist men inte minst för oss som bor i detta land - vår möjlighet att få göra besök i naturen och se och begrunda dessa många fascinerande livssystem.

Sören Larsson

Avslutningen med Naturklubben:

Ang Björkbacken

Klubben har framställt önskemål att få arrendera ett område vid Djupebo för att vårda och bibehålla viss flora och fauna inom området. Arealen är 3-4 ha och utgöres till största delen av skogsmark och gårdesbackar samt till en mindre del av mägomark. På bifogad karta har områdets gräns markerats med röd färg samt mägomarken streckats.

Härmed medges att klubben får disponera området utan kostnad så länge som det sköts enligt angivna intentioner, nämligen att bibehålla befintlig flora, fjärlsfauna och buskmu-spu-pulation.

Med vänlig hälsning

Ingvar Ek

Fågellivet i Surahammars Kommun 1993

Text: Sören Larsson
Teckningar: Jan Österberg

Entillbakablick på fågelåret 1993 åter-speglas av att vi fågelintresserade i trakten återigen fick uppleva mycket spännande företeelser kring fågellivet.

Den omfattande rastningen av vadare på Högbybaden vid Grien i början av maj, skulle för något årtionde sedan betraktas som icke möjlig i våra trakter.

De varma vindarna som blåste från öster i maj månad, förde med sig ovanliga fågelarter av aldrig skådat slag. Vi fågel-skådare kom att genomföra flera fälttim-mar nattetid än någonsin tidigare. Vem kunde för bara något årtionde sedan ens drömma om att vid Skyttorp eller Lisjövi-ken kunna lyssna till tre sjungande flod-sångare samtidigt.

En årsamanställning av detta slag andas naturligtvis en positiv utveckling av fågellivet. Rapporten bygger ju på alla de uppgifter som spontant skickats in av få-gelintresserade. Ingen rapporterar att det saknas t ex gröngöling, tornfalk, trädlärka eller ortolansparv vid tidigare häcklokaler.

Vid kommentarerna till de olika få-gelarterna i rapporten användes alla de uppgifter som sätts in tidigare år, till Na-turklubben eller VOFs rapportkommitte (Västmanlands ornitologiska förening). Antalet uppgifter från i kommunen aktiva

fågelintresserade tenderar att minska. Allt flera besökare från andra orter i landet har dock hittat till våra spännande fågelmarker och hjälper därmed också till att öka kun-skapen kring fågelfaunan i Surahammars kommun. Alla som sänt in uppgifter i år och därmed deltagit i denna viktiga över-vakning av naturvärdet i trakten tackas härmed.

Under 1993 iakttogs 211 fågelarter i kommunen, det är återigen ett år då mycket stort antal arter påträffats. Anledningen står att finna i restaureringen och utveck-lingen av Grienområdet. Där har aldrig under den tid det funnits aktiva fågelskå-dare i trakten (senaste 50 åren) varit så fågel- och upplevelserikt som 1993- och det kommer att bli ännu bättre.

Även Lisjöområdet (Sörsjön, Lisjö-ångar och Norrsjön) hyser mycket värde-fulla fågelmiljöer, där det finns stor anled-ning att analysera den nuvarande utveck-lingen av landskapet, samt därefter ta fram en plan för hur man kan utveckla fågellivet och underlätta fågelskådandet i området.

För skogarnas arter är kunskapsläget alltför bristfälligt. Den stora omdaningen av skogsmiljöerna (de mycket omfattande kalhyggen och fortfarande pågående skogs-dikning) upplevs rent spontant som nega-

tivt för fågelfaunan. Ännu saknar vi faktiskt uppgifter som klart belyser detta från vår kommun. Hur är det med skogshönsen, duvhöken, spillkråkan, skogsduvan m fl fågelarter.

Även när det gäller vilka fåglar som häckar i kommunen är kunskapsläget bristfälligt. Snokandet efter fågelbon och fågelungar har betraktats med stor skepsis bland oss fågelintresserade, i dag är den skepsisen till nackdel för de fågelarter som har häckat här. Hade vi följt upp våra häckande slagugglor t ex., känt till bonplatsval och ungprouktion, hade de säkert varit kvar som häckfåglar i kommunen. För att erhålla respons för naturvårdsåtgärder hos markägare och myndigheter krävs idag stora kunskaper.

Tillförlitligheten av de här publicerade fågelfynden har granskats så långt det går. Där det funnits minsta misstanke att annan art ej kan uteslutas har vi valt att inte publicera fyndet tills vidare. Därav kan också fynd från tidigare år ha blivit säkertställda och då publiceras vi dem.

En annan regel i rapporten är att där det är känt, nämns upptäckaren av fyndet först bland observatörerna. Samtliga som bidragit med uppgifter till rapporten omnämns i signaturlistan.

Vädret 1993

Vi fick uppleva den femte milda vinterperioden i rad, speciellt årets början var mild med hårda västvindar. Den tretåiga måsen som rastade vid Gnien 23 januari var en följd av väststormarna.

Lite kyla kom först i mitten av februari och första snön först 17 februari. Den 13 mars kom första sydvästvindpassagen, den

lilla mängd snö vi fått smälte och första vårfåglaarna anlände. Ringduva 13/3, ormråk, gråtrut, sångsvan sädgäss, kanadagäss, starar och tofsvipor 14/3, sånglärkor och bofink 20/3. Den 24 mars kom så ett första bakslag i vädret, med många minusgrader och snöfall.

Aprilvädret blev ganska växlande och typiskt vårväder. Den kyliga inledningen gjorde att sädesarlan sågs först 9 april, rödhake och taltrast 12 april. Den 22 april började varmasydvindar strömma upp över landet och drog med sig gulärla 23/4, svartvit flugsnappare och hussvala 25/4.

Det varma vädret i april höll i sig i stort sett hela maj månad, långa perioder med ostliga vindar och ingen nederbörd. Först i mitten av juni när höskörden påbörjades förändrades vädret och hela sommaren blev sedan nederbördsrik, kallt och blåsig. De småfåglar som häckar tidigt t ex mesarna lyckades bra med ungprouktionen medan resultatet för övriga blev dåligt. Ängsmarkerna svämmade över igen och vadarhäckningarna förstördes.

Inte förrän i september bjöds det åter på torrare vädertyp. En ordentlig köldperiod i slutet av september "tömde" trakten på fåglar. I slutet på oktober kom en ny köldperiod och alla sjöar blev islagda. En del vatten gick upp igen i början av november för att kring 20 november åter frysa till.

Vi hade sedan ordentligt vinterväder till årets slut, ca 3 dm snö i markerna under jul och nyårshelgen.

Artlista

Storlom

Rapporterad från sex sjöar under häckningstid - Vågsjön, Fiskkraken, St Morsjön, L Morsjön, Hälltjärn och Gryten. 2 par uppehöll sig i Vågsjön. Ingen flygg unge har rapporterats från något av paren. Årets första lom sågs i Sörsjön 9/4 (AFM) och den sista i Gryten 3/10 (KAN, KAO). Noterbart är också att 14 ex rastade i Vågsjön 8/9 (RLK), det är den största flokken som setts i kommunen.

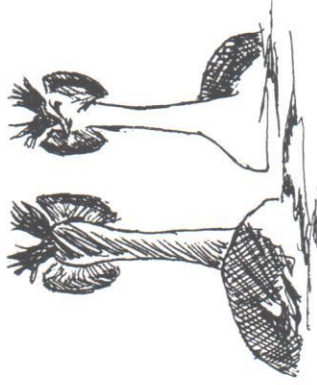
Smådopping

För tredje året i rad sågs 1 par i Turkiesjön. 25/4 gjordes den första iakttagelsen (RLK, AFM) och 18/7 sågs den sista gången (IÅG). Trots att doppingarna sågs vid sju tillfällen i sjön under maj kunde inte några häckningsindicer fastställas.

Skäggdopping

För första gången saknades arten som häckfågel i Gnien. Skäggdoppingarna som bygger sitt bo i anslutning till vassvegetationen missgynnas av de ständigt återkommande stora vattenståndsvariationerna i Kolbäckens vattensystem. Från Virsbo-sjön finns inte någon uppgift om häckande skäggdopping från de tre senaste åren. På 1970-talet finns uppgifter om 15 häckande par i sjön!

Vid Glåpen häckade 6 par men endast 2 par fick fram 2+3 ungar (SLN). I St Nadden lyckades 2 par och i L Nadden 1 par få ut 3 ungar vardera (RLK). I Sörsjön fick 1 par fram 3 ungar (RLK), minst 4 par torde påbörjat häckning (SLN). I Västersjön fick 1 par fram 1 unge (SLN).

Skäggdoppingar

Det finns stor anledning att närmare studera artens häckningsbiologi i våra sjöar. Under höstflyttningen har Glåpen visat sig vara en värdefull rastplats för skäggdopping. Som mest sågs 54 ex i sjön 19/9 (RLK).

Gråhakedopping

Från 30/4 till 21/6 sågs 1 par i Djupen (RLK). Redan 9/5 byggde paret på ett första bo och den 20/5 låg honan på boet. Den 6/6 hade fåglarna byggt ett nytt bo där honan såg ut att ruva, hon avlöstes också av hanen. Av allt att döma misslyckades också det häckningsförsöket (SLN, MLJ).

Svarthakedopping

2 par häckade i Turkiesjön och fick ut en unge vardera (IÅG, RLK), och 1 par häckade i Näcksjön och fick ut 3 ungar (IÅG). Den 30/6 sågs första ungen på vattnet vid Näcksjön (AFM). Det betyder att fåglarna bör ha påbörjat ruvningen i slutet av maj.

Redan 18/4 sågs första doppingen i Näcksjön (GLR). I Turkiesjön sågs ungarna första gången 30/6 (RLK), ruvningsstärten kan vara ungefär densamma som vid Näcksjön. Första doppingen sågs i Turkiesjön 25/4 (AFM). Vad gör doppingarna i häckningsstjörarna en månad innan äggläggningen?

Utanför häcklokalerna finns endast ett fynd, nämligen 2 ex rastande i St Nadden 25/4 (RLK, AFM).

Rördrom

Den 15/4 hördes en hane "böla" i Västersjön (YPN, KAN). 18/4 hördes en hane i Norrsjön (MLJ). Den 22/4 och fram till 2/5 uppehöll sig en hane i den lilla blad-vassruggen i Säterviken vid Gnien (RLK, SLN). Den 24/4 hördes 2 hanar "böla" i Gläpen (RLK) och kvällen efter fanns en hane vid Nordanö i Virsbojsjön (RLK, AFM).

I något fall kan det säkert röra sig om samma hanar på de olika lokalerna men den 24/4 satt åtminstone tre olika hanar i kommunen, det hittills största antalet vi någonsin noterat.

Från Lisjöviken finns inte några uppgifter om rördrom från våren, ändå sågs 3 ex i viken den 7/9 och 2 ex den 9/9 (SLN, GLN). Vi närmar oss den dag vi kan konstatera att rördrom är häckfågeln i Sura-hammars kommun.

Häger

Trots att fåglarna är så stora och lätt iakttagbara är det förvånansvärt svårt att finna deras häckningsplatser. Fynd under häckningstid kring Gläpen, Gnien och Virsbojsjön indikerar att ytterligare par häckar i kommunen förutom de tre kända

Vid Lisjö häckade minst 2 par, ungar hördes från bon (YPN) och vid L Nadden blev två ungar flygga (LEN).

Knölsvan

En mycket glädjande återkomst som häckfågel i kommunen blev det knölsvanpar som häckade i Östersjön och fick fram två ungar till flygg ålder (KLL, RLK).

Sommarfynd finns även från St Nadden, 1 ex 1/6 och 3 ex 31/7 (RLK), samt 1 par i Västersjön 23/6.

Vinterfynd av knölsvanar finns från Kolbäcksån kring Seglingsberg såväl under januari - februari som december (TTE, LKN).

Mindre sångsvan

Mellan den 24/3 och 3/4 rastade en äldre fågel i Gnien (SLN, IAG), den 25/4 rastade också tillfälligt en fjolåring i sjön (RLK). Vid Norrsjön sågs bara utfärgade fåglar, 1 ex 4/4 (AFM) och 27/4 (IAG) samt 2 ex 20/4 (RLK).

Minst fyra olika fåglar rastade. Det är en normal bild av artens utpräglade i kommunen numera.

Sångsvan

Den 16/3 kom rastningen av nordflyttande sångsvanar igång och den varade ganska precis en månad. På en förmiddagstimme den 16/3 räknades 261 sträckande svarar över Gnien (AFM). Rastningen kom inte att bli lika omfattande som tidigare år och det kan möjligen bero på det låga vattenståndet i våra sjöar samt de mycket kalla nätterna under perioden.

Vid Norrsjön sågs som mest 344 ex den 3/4 (RLK) och vid Gnien 203 ex samma

dag (SLN). 104 ex rastade tillfälligt på Storängen 19/3 (IAG) och 100 ex på Lisjöängar 17/3 (KAN, KAO).

En ny företeelse är att allt flera icke häckningsmogna eller revirvårdande svarar försöker översomra i trakten. Som mest innehöll flocken på Lisjöängar 69 ex, det var den 14 och 16/5 (SNL, YPN). Det blir intressant att följa denna utveckling. Endast tre häckningar är rapporterade och där blev 14 ungar flygga, ett mycket bra resultat för dessa par. För några år sedan bedömdes att ca 10 par häckade i kommunen. Har antalet förändrats?

Sädgås

En av de fågelarter som vi numera har glädjen att uppleva som rastfågel i vår trakt. När vi nu ser gåsflockarna beta på stubbåkrar och vid sjöstränder är det lätt att glömma bort, att detta började 1987, för endast 7 år sedan.

Liksom sångsvanarna anlände de första gåssen den 16/3 och den 22/4 var allt över.

Som mest sågs 143 ex på Lisjöängar den 3/4 (RLK) och vid Gnien 94 ex den 28/3 (SLN). För första gången rastade också en flock på hösten vid Lisjöängar. Den 29/10 räknades 60 ex i flocken (YPN), den 13/11 sågs flocken sista gången (RLK).

Av största betydelse för de rastande gåssen är att skogsplanteringen av t ex Storängens upphör, samt att spannmålsodlingen fortgår på Storängen och i Lisjöområdet.

Spetsbergsgås

Fyra fynd gjordes under våren av denna sällsynta gås. 2 ex rastade på Lisjöängar 21/3 (SLN, GLN) och 1 ex 19/4 (KLL). Vid Gnien sågs 2 ex i en översträckande sädgåsflock den 16/4 (RLK) och likaså 25/4 (SLN).

Det finns en tendens att antalet fynd i trakten av arten ökar. Det beror inte bara på att de fågelintresserade har bättre optisk utrustning och bättre kunskap om artens utseende numera.

Rastande gåss

Bläsgås

1 ex sågs rasta i sädgåsflocken vid Gnien 23/3 (LEN) och 7 ex på Lisjöängar 24/10(MLJ). Det är 3e och 4e fyndet av arten i kommunen under 1990-talet. Flocken på Lisjöängar är veterligt det första hösfyndet av arten i kommunen. Bläsgåsen är Europas talrikaste gåsart under vintern men flyttsträcket går söder om Sverige.

Grågås

Arten sågs vid Gnien 15 dagar under perioden 15/3-23/5. 1 ex 9 ex på Högbymaden 21/5 (SLN) och 8 ex 16 och 17/4 (RLK). 1 ex rastade också några dagar i juli 2-4/7 på Högbymaden. På Storången rastade 7 ex den 21/3 (YPN) och vid Lisjöängar sågs 1-2 ex från 21/3 till 16/4 (SLN, IAG). Grågåsen blir allt talrikare i landet och väljer gräs/vassrika sjöområden som häcklokal. 1 par i Turkiesjön 16/4 (IAG) och 1 par i Gläpen 25/4 (SLN) är nämnvärt. Det behöver inte dröja förrän något par stannar kvar och häckar i någon av våra sjöar.

Kanadagås

Rastade i mindre omfattning än tidigare år. Som mest sågs 164 ex vid Gnien 25/3 (RLK) och 142 ex på Lisjöängar samma dag (RLK). Under höstflytten sågs 124 ex vid Gnien 7/8 (SLN) och 136 ex på Lisjöängar 6/11 (RLK).

Vitkindad gås

1 ex rastade vid Västsura 9/4 (KLL) och 1 ex på Högbymaden 31/5 (SLN). Den 10/10 sågs en jätteflock på 90 ex sträcka över Åliden, Ramnäs (RLK). Orsaken kan vara de kraftiga NO-vindar som blåste vid den tiden. Fyndet är ett av årets mest

unika, samma dag sågs flockar även på andra håll i mellansverige.

Gravand

4 ex rastade en kort stund vid Gnien 12/4 (TTE). Det är andra fyndet av arten i kommunen, det första gjordes 20/4 1972 av 2 ex vid Västersjön.

Bläсанд

En fåtaligare rastning i våra sjöar under våren. De första sågs vid Gnien 23/3 (LEN) och som mest endast 16 ex 10/4 (RLK). Vid Norrsjön sågs största flocken 53 ex 20/4 (RLK). Under hösten rastade som mest 63 ex i Gläpen 10/10 och 44 ex vid Gnien 16/10 (SLN). Nämnvärt är att bläсанд sågs i kommunen samtliga månader från mars t.o.m. oktober. Vid Högbymaden finns 3 junifynd, t.ex. 6 hanar och 1 hona 6/6 och vid Lönnbrosjön rastade 4 ex 31/7 (SLN).

Snatterand

Ett par rastade i Högbymaden 25-26/3 (IAG, RLK). En ensam hane sågs vid maden 28/3 till 3/4 (AFM) och åter 1 par den 15/5 (KGI, BHG).

Om vi kan förhindra igenväxningen av Högbymaden, kommer detta att gynna ett stort antal sim- och vadarfåglar, bl a snatteranden. Under 1970-talet när vi inventerade intensivt vid Gnien sågs snatterand vid två tillfällen att jämföras med nutid, då den noterats vid sex tillfällen hittills under 1990-talet.

Kricka

Även rastningen hos krickan var av mindre omfattning än tidigare vårar. De första anlände till Gnien redan 21/3 och den 1/5

var sträcket över. Största antalet vid de olika lokalerna blev 540 ex vid Gnien 16/4, 210 ex vid Norrsjön 20/4 och 110 ex vid Lisjöängar 11/4 (RLK).

Den 26/8 noterades största anhopningen i Högbymaden under höststräcket, 600 rastande krickor (RLK) är veterligen det största antal vi någonsin sett i kommunen under hösten.

Gräsand

Under våren rastade som mest 414 ex i Gnien 4/2 (RLK) och under hösten 550 ex 1/9 (SLN). Hela hösten rastade stort antal i Gnien.

De milda vintrarna har också inneburit att gräsanden försöker övervintra i större omfattning hos oss. Den 29/1 fanns t.ex. 100 ex i Kolbäckån vid Åliden (RLK).

Stjårtand

Sju vårfynd, ett sommarfynd och tre höstfynd. De tre senaste åren har flera fynd gjorts av denna and än vad som gjordes under hela 1980-talet. Sommarfyndet är det första på över 30 år, det var en hane som sågs i Högbymaden 20/6 (MGN).

Årets första fynd gjordes 4/4, då 1 par rastade på Lisjöängar (AFM). Som mest sågs 6 ex på Lisjöängar mellan 11-16/4 (IAG) och 5 ex i Turkiesjön 24/4 (UCN). På återsträcket gjordes första fyndet 1/9 då 5 ex rastade i Högbymaden. Så sent som 16/10 sågs 3 ex vid samma lokal (SLN).

Årta

Aldrig tidigare något år har så många fynd gjorts av årta i kommunen. Redan 8/4 (det tidigaste någonsin) sågs 1 par i Norrsjön (LHM). Nästa fynd inträffade mer normalt i tiden då 1 hane sågs i Gnien 28/4 (RLK).

Fram till 8/6 sågs sedan arten dagligen i Gnien. 20/5 rastade t.ex. 6 hanar (SLN), 1/6 4 hanar och 3 honor (IAG).

Vid Turkiesjön gjordes första fyndet 29/4 (RLK) och som mest 4 hanar och 1 hona 9/5 (IAG).

Även i år väntade vi förgäves på att få se någon ungvull av denna sällsynta and.

Skedand

Årets första fynd gjordes 30/4 då 1 par rastade i Gnien (RLK). Sex dagar i maj sågs arten i Gnien, 3/5 sågs 3 par (JGP), senast 30/5. Vid Norrsjön rastade 2 par 2/5 (LHM) och vid Turkiesjön fanns 2 hanar och 1 hona 23/5 (KED). Under 4 dagar i maj sågs skedand i Turkiesjön, även där gjordes sista fyndet 30/5 (IAG).

Brunand

Endast fynd under vårsträcket föreligger. 2 par rastade i Norrsjön 3/4 (RLK) och fram till 11/4 sågs arten i sjön. Vid Gnien sågs 1 par 4/4 (SLN, AFM), vid Sägdammen, St Nadden, rastade en hane 25/4 (RLK, AFM) samt en hane i Gläpen 12/5. Det finns inget i de senaste årens rapporter som tyder på att brunanden skall återkomma som häckfågel i kommunens sjöar inom en nära framtid.

Vigg

Får anses som ovanlig häckfågel i våra sjöar. I mitten av juli sågs 3 kullar vid Näcksjön och vid Turkiesjön likaså 3 kullar (IAG). I slutet av 1980-talet rapporteras också häckningsfynd från Grotten och Ulvramen. Vid Näcksjön sågs som mest 6 honor (KLL) och vid Turkiesjön 4 honor (SLN) under våren.

Alfågel

3 ex rastade i Gläpen 12/5 (RLK). Senast arten sågs i kommunen var 1989 då två fynd gjordes, nämligen vid Gläpen och Vågsjön. Trots att få fynd ännu föreligger av arten finns misstanke att ett massivt sträck passerar över våra bygder i första halvan av maj. Vid nordlig eller östlig vind under denna period är utsikten störst att få se denna and.

Sjöorre

Arten sträcker i stort antal över vår trakt i slutet av april och första halvan i maj. Oftast mellan kl 01.00 och 02.00 på natten passerar flockarna här. Ibland och speciellt vid motvind går någon ner och rastar i våra sjöar.

25/4 sågs 4 ex i St Nadden (RLK, AFM), 30/4 låg 4 ex i Gläpen och 14/5 6 ex i Virsbo sjön (SLN). Under höststräcket sågs 10 ex i Gläpen 16/9 (RLK) och 9 ex den 18/9 (SLN).

Sjöorren har setts samtliga år hittills på 1990-talet.

Knipa

Förekom året runt i kommunen. Under vårflytningen sågs som mest 52 ex i Sör-sjön 11/4 (SLN). Det finns en tendens till att arten minskar i antal hos oss.

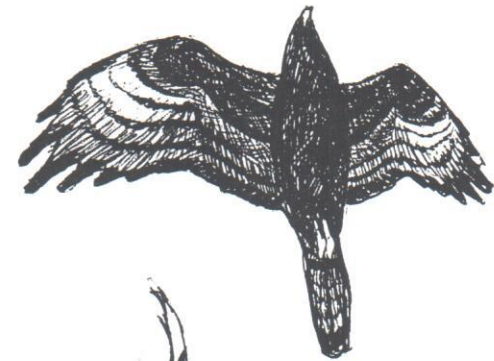
Salskrake

Återigen en vår med många fynd. Första sågs i Norrsjön, 1 par den 8/4 (LHM) och de sista i Gläpen 7 ex 25/4 (SLN). Som mest rastade 17 ex i Gläpen 24/4 (RLK), 4 ex i Norrsjön 10-11/4 (AFM) och 4 ex i Gnién 11/4 (SLN).

Under hösten sågs arten vid 3 tillfällen i Gläpen, 2 ex 23/10 (SLN), 6 ex 24/10 och 1 ex 30/10 (RLK).

Småskrake

En hona i Gläpen 11/5 (SLN) blev årets enda fynd. Artens nuvarande förekomst i våra sjöar är dåligt känd. Under några år på 1970-talet häckade arten i Vågsjön och troligtvis även i Gryten och Fiskkraken.

Sträckande bivräkar

Storskrake

Tre vinterfynd föreligger. 1 ex i St Nadden 10/1 (SLN), 7 ex rastade vid Brännmossen i Virsbo 13/2 (LKN) och 1 ex vid Slussen i Sura 12/12 (SLN).

Under höstflytten sågs som mest 350 ex i Gläpen den 17/10. Kylan som kom i slutet av oktober är förmodligen största anledningen till den svaga rastningen.

Bivräk

Tre häckningar påträffade och dessutom ytterligare minst sex lokaler där bivräkar uppträdde som om de häckade i närheten. Antalet lokaler är flera än vad som rapporterats något tidigare år.

Den extremt regniga sommaren bör ha inneburit stora svårigheter för vråkarna att finna tillräckligt mängd getingbon för att föda upp sina ungar på. Vid de tre kontrollerade bona kom 2+1+0 ungar på vingarna (RLK, KLL).

Den 5/9 inträffade en fin sträckdag. 65 bivräkar drog då mot SV över Gnién (RLK). Av datumet att döma bör de ha rört sig om ungfåglar.

Årets första fynd gjordes 16/5 vid Gläpen (SLN), vilket är en vecka tidigare än normalt.

Brun glada

Två fynd gjordes under året av denna i vår trakt mycket sällsynta rovfågel. Kl 18.00 på kvällen den 7/5 sträckte 1 ex över Gnién (OKN) och vid middagstid den 13/9 likaså 1 ex då mot söder (RLK).

Det finns endast tre tidigare fynd av arten i kommunen. Den 14/6 1970 sågs 1 ex i Klibbåken, 24/8 1975 sågs 1 ex vid Gnién och likaså 20/5 1989.

Arten häckar vissa år med något eller några par i Skåne och möjligen i Norrbotten.

Havsörn

16 fynd rapporterade, fördelade månadsvis: januari 6, mars 4, april 3, september 2 och oktober 1.

Det som skiljer från föregående år är att antalet fynd under örnarnas sträckperiod i mars är färre än tidigare år. Det har ett samband med hur intensiv bevakningen är vid Gnién och Lisjöängar. Endast tre fynd gjordes vid Gnién och inget vid Lisjöängar under våren.

Brun kärrhök

Äntligen hittades häckningen av det par som jagar i området Gnién-Gläpen-Norrsjön-Västernsån. Tre ungar kom på vingarna (SLN). Det är andra konstaterade häckningen av arten i kommunen. Den första var 1990.

Årets första fynd gjordes 4/4 vid Gnién (AFM) och det sista 8/9 också vid Gnién (RLK).

Blå kärrhök

32 fynd gjordes under året. Nämnvärt är ett vinterfynd av en hane vid Magsjömaden 2/1 (IAG) samt ett majfynd av en hona vid Gnién 7/5 (RLK).

Som vanligt görs de flesta fynden i april och september. Första vårfyndet var en hane vid Magsjön 29/3 (KAN, KAO) och det sista höstfyndet en honfågad fågel vid Gnién 27/9 (RLK).

Häckningen vid Björkkärrsskogen är faktiskt det första påträffade under 1990-talet.

Pilgrimsfalk

Två fynd under året, båda vid Gnien. 28/4 sågs 1 ex (RWA) och vid middagstid 5/9 sträckte 1 ex över (RLK).
Det finns en tendens att vi gör fler fynd av pilgrimsfalk igen. Under första halvåret 1980-talet gjordes två fynd, under senare halvår tre fynd och tills nu har sju observationer gjorts under 1990-talet.

Järpe

Två kullar har rapporterats. Vid Liarsbo 9 ungar 15/6 (AFM) och vid Gläpenbadet 5 ungar 25/6 (SLN).
Av ungarnas storlek att döma hade honorerna påbörjat äggläggningen mellan 1-5 maj.

Tjäder

Uppgifter om antalet tuppar finns från endast ett spel.
Bland fågelintresserade har det i flera årtionden förekommit ett stort hemlighetsmakeri kring de tjäderspel som funnits. Nu finns möjlighet att avläsa resultatet av detta. - Har det gynnat tjäderstammen i vår trakt?

De flesta av 1960- och 70-talens tjäderspel är borta, därför att skogen avverkats. Om vi istället hjälps åt att skapa en samlad bild av situationen för en av "storskogens" främsta indikatorarter, tjädern, kan resultatet i varje fall aldrig bli sämre.

Vattenrall

De senaste årens milda vintrar har gynnat vattenrallen och den har nu återkommit till

tet 1,6 ungar/häckning är ett bra resultat för våra trakter.

Hur stor fiskjusepopulationen är, känner vi inte till. Utifrån antalet fiskande hanar i våra sjöar finns det kanske 2-3 bon till, där uppgifter om framgång eller misslyckanden saknas.

Årets första fynd gjordes den 24/3 vid Gnien (GLR), vilket är det tidigaste fynd vi känner till sedan registreringen av fåglarna började.

Tornfalk

Vid Felingen sågs en hane vid sex tillfällen under perioden 14/4-26/6 (PJT, LKN). Förutom denna hane finns också ett fynd av 1 ex vid Gnien 6/9 (RLK).

Genom olika holkprojekt riktade mot tornfalk som startats på några platser i västsvenska har man där återfått en häckande stam.

Stenfalk

Svaga smånagarstammar i stenfalkens häckningsområde i norra Skandinavien innebär färre fynd av arten hos oss under flyttningstid.

11 aprilfynd och endast 3 höstfynd (september) föreligger. Årets första sågs 4/4 vid Gnien (IAG).

Lärkfalk

Årets första fynd gjordes 16/5 vid Vågsjön (SLN) och det sista 13/9 vid Gnien (RLK).
En häckning hittades i Björkkärrsskogen med minst två ungar i boet 19/7. Ungarna är ju tämligen högljuda i boet, ändå hittades förvånansvärt få häckningar. Under häckningstid föreligger fynd av gamla lärkfalkar lite här och där i kommunen.

Det framstår som något av årets fågelhändelse i kommunen att ängshök häckade vid två lokaler. Den ena häckningen resulterade i två flygga ungar, den andra misslyckades på ungstadiet (SLN, KLL). Vid den häckning som misslyckades sågs honan med byte till boet 26/6. 14 dagar senare försvann fåglarna. Den andra häckningen hittades 26/7 då med tre nyss flygga ungar.

Ungarna var kvar vid häcklokalen i 12 dagar. Då det aldrig sågs mer än en hane i området har vi misstankar om att samma hane var partner i båda häckningarna.

Fjällvråk

Ett vinterfynd finns av 1 ex på Storängen 17/1 (SLN). Annars var det ovanligt få fynd av arten i år. Två vårfynd och sex höstfynd berättar att det varit ett dåligt gnagarår i norra Skandinavien. Se också stenfalk och tornfalk.

Kungsörn

Senaste vårfyndet var 1 ex vid Felingen 13/3 (LKN) och tidigaste höstfyndet 1 ex vid Gnien 27/9 (RLK). Av rapporterna att döma är största förutsättningarna att se kungsörn i våran trakt i januari, samt i första halvåret av mars. Dagar med SV-vindar i mars sträcker örnarna norrut. När sträcktoppen inträffar under hösten är mera osäkert.

Fiskjuse

7 häckningar har rapporterats och från dessa kom 11 ungar på vingarna. Resultat-

några av våra sjöar. Denna sommar hördes "rallen" ropa vid Gnien, Lisjöviken, Ö Välsjön, Turkiesjön, Djupen och Sägendammen (IAG, KED, RLK). Vid Turkiesjön sågs även en kull med 5 ungar 2/8 (RLK).

Årets första fynd gjordes vid Lisjöviken 30/4 (MKN) och det sista 10/10 vid Sägendammen (SLN).

Småfläckig sumphöna

Var finns vinterkvarteren för arten? Värma ostliga till sydostliga vindar i maj förde flera "småfläckiga" till våra trakter än på de senaste 30 åren. Redan 30/4 gjordes första fyndet i Lisjöviken (MKN), 8/5 till 19/5 hördes 1 ex i Gnien (IAG), 19/5 hördes 1 ex i Turkiesjön (RLK), 26/5 1 ex i Gläpen vid Baståsen (SLN), 4/6 1 ex vid Skärpan, L. Nadden (RLK), 16/6 1 ex St. Nadden (SLN), 1 ex Nordnötträsket (ILN) och 1 ex vid Tippen, Sura (KLL), 18/6 och 24/6 1 ex vid Norrsjön (AFM, RLK) och 23/6 1 ex vid Västersjön (RLK).

Järpe

Om samma fåglar flyttat runt till olika sjöar är omöjligt att svara på, men åtminstone den 16/6 fanns tre spelande hanar i kommunen. Kunskapen om dessa fåglars häckningsbiologi i vår trakt är helt okänd och därför ett utsökt ämne för spännande forskning.

Kornknarr

Återigen ett bra "knarr". Från 21/5 till 6/7 kunde spelande hanar avlyssnas. Under den perioden hördes fåglar på minst nio olika lokaler. Även kring kornknarrrens häckningsbiologi finns många ännu olösta frågor. På Gunnars äng vid Gnien hördes en ensam hane från 21/5 - 4/7 (SLN, LEN). Mycket överraskande var fyndet av två kullar olikstora ungar på ängen den 6/7 (Y. Grafström). Är arten polygam.

Det har också uppmärksammats att hanar kan byta lokal för någon kväll och sedan återvända till den första lokalen. Det är därför intressant att notera att det inte hördes mer än två kornknarrar under samma natt. Vid Gnien och Baståsen (12-27/6) fanns längre stationära fåglar. På Lisjö-ängar hördes en hane 21 och 22/5 (KLL, LHM), vid Djupen en enda kväll 8/6 (SLN), liksom vid Västersjön 12/6 (AFM), Storängen 16/6 (SLN), Hasselbo 17/6 (KLL) samt Olberga 27/6 (SLN). Vid Hästlösa hördes en hane 1-8/6 (KLL, AFM), i samband med att hövallen skördades försvann fågeln. Som framgår av datumen ovan kan alla observationer härröra från endast två hanar, det är dock troligt att det rör sig om flera fåglar.

Vid sex lokaler spelade hanen från fuktiga ängsmarker, två lokaler var hövallar och en lokal omställd åkermark.

Rörhöna

Den 6/8 sågs hela tre kullar med sammantaget 9 ungar i Turkiesjön (RLK). Arten trivs i mindre sjöar med rik vegetation.

Sothöna

Vid Turkiesjön sågs 68 ex rasta den 18/4 (RLK). Sjön är knappast någon rastlokal för flyttande sothöns utan det torde ha varit det häckande beståndet. Den 6/8 räknades 58 gamla fåglar och 52 ungar i sjön (RLK), det rörde sig om mellan 29 och 34 häckande par i sjön, det största antalet hittills i Turkiesjön. Reproduktionen 1,5 ungar/par verkar vara bra. Att jämföra med t.ex. Rysjön i Kvismaren där sothönan haft en genomsnittlig reproduktion på ca 1 unge/par under de senaste 10 åren (Pettersson, 1994).

Vid Djupen sågs 14 fåglar 30/4 (RLK), endast 3 ungar sågs 4/7 (SLN) vilket ger 0,4 ungar/par. Där jagade också bruna kärnhökar intensivt och var svåra på sothönsen.

Ingen häckning finns rapporterad från Gnien och Västersjön.

Trana

Årets första trana sågs redan 17/3 (KAN, KAO). Som vanligt rastade en tranflock på Lisjöängar under de första 10 dagarna av april, som mest 75 ex 8/4 (MKN). En hög sträckssiffra från hösten är 242 ex fördelade på 8 flockar över Gnien den 27/9 (RLK). Även i år finns uppgifter om 10 häckande/troligen häckande par.

Strandskata

Två fynd under året. 1 ex vid Östersjön, Sura 17/5 (YPN) och 1 ex på Högbyheden

23/5 (KED). Är förvånansvärt ovanlig i vår trakt. Hittills sex fynd under 1990-talet.

Mindre strandpipare

5 par häckade på Industriområdet vid Sura bruk (YPN), dessutom sågs upp till 6 par på Högbyheden hela maj. Tyvärr så höjdes vattnet kraftigt i Gnien i början av juni och eventuella häckningar dränktes.

Årets första fynd gjordes 25/4 vid Gnien (SLN). Häckningsbiotopen på Industriområdet i Sura försämrats för varje år genom igenväxning. Antalet strandpiparpar minskar också mellan åren.

Större strandpipare

1 ex vid Gnien 15/4 (RLK) och 2 ex 30/5 och 3 ex 2/6 på Högbyheden (SLN). Höst-rastningen kom att bli liten i år p.g.a. att det saknades lämpliga lokaler. Endast sju fynd gjordes, nämligen är 2 ex vid Turkiesjön 3/8 (RLK), 1 ex på Lisjöängar 2/9 (SLN) och endast ett sent fynd 1 ex vid Gnien 27/9 (RLK).

Amerikansk tundrapipare

En gammal hane sågs vid Högbyheden mellan den 8 och 14 juli 1992 (SLN, JÖG). Fyndet togs ej med i fjolårets rapport då det cirkulerade uppgifter i landet om beståmingsproblem gentemot sibirisk tundrapipare. Fyndet vid Gnien utgjorde det 6:e fyndet av arten i Sverige.

Ljungpipare

I samband med den omfattande rastningen av vadarfåglar vid Gnien i början på maj sågs som mest 210 ex rastande på ängarna (RLK, AFM) den 2/5. Det torde vara den

Större strandpipare

största flock vi någonsin sett i trakten. På Storängen sågs 100 ex den 1/5 (LEN) och på Turkiesjön rastade 40 ex den 29/4 (RLK, AFM). Sträcket var över på en vecka.

Vid tre lokaler uppträdde fåglarna som om de häckade, 2 par på Rövallsmossen (SLN), 1 par Morsjö öga (KLL) och 1 par vid Abortjärn (SLN).

Vid den inventering av kommunens mossar som Naturklubben genomförde 1976 och -77 hittades 12 par ljungpipare.

Kustpipare

Två fynd under året bl.a. ett vårfynd, vilket är det första under 1990-talet. 1 ex sträckte över Gnien 23/5 (KED). En mycket stor flock, 65 ex, sträckte över Gnien 3/8 (RLK), det är den största flock som setts i trakten någon gång.

Tofsvipa

Det var många årtionden sedan vi kunde uppleva tofsviporna över ängsmarkerna vid Gnien som nu. När vi i mitten av maj räknade ruvande honor hittades 29 st fördelade på; Högbyheden 15, Gunnars äng

4, Säterängen 9, Tornängen 1. Antalet flygga ungar blev mycket lågt beroende på översvämmningen av Högbymaden samt patrullerande råvar nätterna långa på ängsmarkerna.

Dessutom har ytterligare 46 häckningar rapporterats t.ex. 12 på Lisjöängar, 9 vid Turkiesjön, 3 vid Norrsjön och Norrby, 2 vid Fiskartorp, Djupen, Sågdammen, Ståltorp samt 1 vid Rövalsmossen, Trugsbo, Nordanö samt Gläpenbadet. 7 vid Stormossen (SLN, RLK).
Årets första fynd gjordes 14/3 vid Gnien (LEN) och en ganska omfattande rastning förekom i början av april t.ex. 200 ex vid Gnien 10/4 (SLN) och 82 ex Lisjöängar 3/4 (RLK). Ingen nämnvärd rastning under hösten noterades.

Småsnäppa

Det första vårfyndet av arten i kommunen, 1 ex rastande på Högbymaden 14/5 (RLK).

Mosnäppa

Under perioden 3/5 till 23/5 sågs mosnäppor på Högbymaden. Maxrastningen inträffade mellan 14 och 18/5, t.ex. 22 ex 14/5 (RLK), 28 ex 15/5, 29 ex 16/5 och 24 ex 18/5 (SLN). Det var inte oväntat att vi skulle få uppleva detta denna vår med tanke på Högbymadens utveckling. Arten ses inte årligen i kommunen.

Kärrensäppa

Endast fem höstfynd av ensamma fåglar föreligger, bl.a. 1 ex vid Gläpen så sent som 10/10 (SLN).

Brushane

Årets första fynd 27/4 (SLN). Över 100 ex rastande vid Gnien 6/5 till 9/5 med som

mest 200 ex 8/5 (SLN). Sådan massiv brushanerastning är inte tidigare känd från trakten.

Under höststräcket gjordes ovanligt få fynd.

Dvärgbeckasin

1 ex spelade vid 22-tiden vid Gnien på kvällarna den 22 och 23/4 (SLN, GLN). Efter ett par år med flera fynd återgick det nu till det normala.
Även en inventering genomfördes i slutet av april efter arten, dock utan resultat.

Dubbelbeckasin

Den 12/5 hördes 2 ex spela på Säterängen vid Gnien (LEN). Arten har hörts från ängsmarkerna vid Gnien tre år i rad nu.

Myrspov

Två höstfynd föreligger. 1 ex sträckte över Gnien på kvällen den 22/7 och 1 ex i en småspovflock vid Lisjövikens 12/8 (SLN). Arten uppträder årligen i kommunen under höstflyttningen.

Småspov

Endast ett vårfynd av 1 ex vid Gnien 1/5 (SLN). Den 4/7 sågs 12 ex vid Gnien (RLK, AFM) och 12/8 sträckte 6 ex över Lisjövikens (SLN). Småspoven ses alltmest sällan i trakten under våren, hittills har fem vårfynd gjorts under 1990-talet.

Storspov

Även i år häckade 3 par vid Gnien men inga ungar blev flygga. Den 12/6 hade alla tre paren ungar kvar (SLN).
Vid Västersjön fanns en revirhållande hane till 19/5 (RLK) samt tillfälligt vid Sågen-dammen (RLK) och Lömbrosjön (SLN). Storspovens fortsatta existens i kommu-

nen tycks vara mycket osäker, sker inte någon snar etablering på den restaurerade Magsjömaden och vid Västersjön så ser det illa ut.

Svartsnäppa

Den 1/5 till 12/5 rastade arten vid Gnien. Normalt brukar vi se något eller några individer varje år, i år sågs t.ex. 26 ex 2/5, 20 ex 6/5 och 28 ex 7/5 (RLK, IÅG).

Redan 6/6 sågs första svartsnäppan på sydflyttning rastande vid Högbymaden (SLN). 10/6 fanns 25 ex där (RLK) och 18/6 26 ex (SLN). Sista fyndet gjordes 7/8 då 2 ex sågs på Lisjöängar (RLK).

Rödbena

Ängsmarkerna vid Gnien bör hysa häckande rödbena vilket är som helst. Arten har endast påträffats vid Gnien under året. 16/4 sågs första individen (RLK). Under maj månad sågs den 8 dagar och under juni 4 dagar, senast 16/6 (SLN). Till 26/5 fanns två individer i området, några häckningsindicier noterades aldrig.

Dammsnäppa

För första gången någonsin sågs arten i Surahammars kommun. På em den 2/5 hittades hela 3 ex provianterande på Högbymaden (SLN, JÖG, LÖG). Två av fåglarna var i övervägande vinterdräkt och den tredje i sommardräkt. Två av fåglarna höll ihop och ljudliga spel utförde de över maden. 1 ex var kvar även dagen därpå till glädje för många tillresta fågelskådare. Inte nog med det, den 6/5 rastade åter 1 ex på Högbymaden (RLK).
Fåglarnas besök i våra trakter kan sättas i samband med varma sydostliga vindar som blåste in över landet dagarna kring 1 maj.

Gluttsnäppa

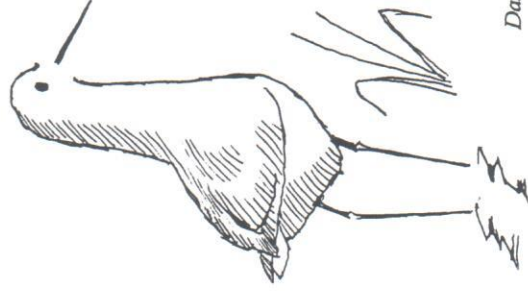
Första fyndet gjordes så tidigt som 22/4 (SLN). I motsats till de övriga Tringavadarna rastade "glutten" i normal omfattning. Mellan den 6-10/5 rastade flest t.ex. 11 ex 6/5 (RLK). Ännu 25/5 sågs 3 ex vid Högbymaden (IÅG). Inget jumfynd föreligger och bara tre julifynd. Sista observationen gjordes 12/8 då 4 ex rastade vid Lömbrosjön (SLN).

Skogssnäppa

23/4 rastade en flock på 26 ex vid Gnien (RLK). Flockar i den storleksordningen har aldrig rapporterats från kommunen.

Grönbena

Artens rastning under vårsträcket var en av årets stora fågelhändelser i kommunen. Under de 12 första dagarna i maj pågick en massiv rastning. Som mest sågs 650 ex 6/5 (RLK). Redan 1/5 räknades 120 ex,

Dammsnäppa

2/5 222 ex o.s.v. Bortflytningen gick också snabbt, 10/5 361 ex, 11/5 140 ex och 12/5 92 ex (SLN, JÖG).

Artens häckningsområden är vidsträckt, från våra trakter till hela norra Skandinavien och det väldiga Ryssland/Sibirien. Varifrån de fåglar härstammade som rastade i stora skaror hos oss är omöjligt att svara på, men att de ostliga vindarna haft betydelse är otvivelaktigt.

Smalnåbbad simsnäppa

2 ex rastade i Höghymaden den 29 och 30/5 (SLN, GLN) samt 1 ex samma lokal 21/7 (KAN, KAO).

Arten uppträder mycket sällsynt i vår trakt, senast var 15/5 1989 då 1 ex sågs i Turke-sjön (RLK).

Den 29-30 maj rastade simsnäppor på flera håll i Mellansverige, orsaken var förmodligen att dåligt väder med nordliga vindar pressat ner fåglarna.

Dvärgmå

Veterligen har det aldrig gjorts så många fynd av arten i trakten som i år. Redan 8/5 sågs en 2-K fågel i Gläpen (SLN, GLN), fågeln var kvar två dagar. 15/5 upptäcktes 5 ex (tre gamla) i Turke-sjön (SLN, PJT), dessa bar t.o.m. bomaterial i skrattnåskolonin. Den 19/5 hade det ökat till 8 ex (RLK). Plötsligt som alltid försvann måsarna från Turke-sjön.

Den 1/8 upptäcktes 2 ex i Sörsjön (RLK) och ända fram till 12/8 fanns rastande dvärgmåsar i sjön. Som mest sågs hela 15 ex, varav 11 ungfåglar den 7/8 (RLK).

Arten häckar i väldiga kolonier i norra Finland och Ryssland.

Skrattmå

En för närvarande mycket aktuell art p.g.a. dess kraftiga minskning i främst inlandet. I vår kommun finns för närvarande en god bild av arten och här kan vi följa utvecklingen.

Vid Turke-sjön räknades hela 1100 gamla måsar 8/5 (RLK), några uppgifter om gamla måsar och ungar i slutet av juni finns inte. Vid Djupen räknades 660 gamla måsar 3/5 (RLK). Vid boräkning 20/5 sågs 232 ex och 4/7 218 gamla och 172 ej flygga ungar på vattnet (SLN).

Vid Gryten återkom arten som häckfågel efter det att vi i Naturklubben restaurerat ön i sjön genom att ta bort buskagen. Ett bidrag till skrattnåsens återkomst var också den skyddszon fiskerklubben i sjön in-förde runt ön. 30 par häckade åter på ön i sjön i år (SLN). Även vid Näcksjön genomförde 2 par häckning, 1 unge från vardera boet blev flygg (IÄG).

Noterbart är att den största kolonin, den vid Turke-sjön nu inte ökar längre och vid Djupen var det färre måsar än föregående år.

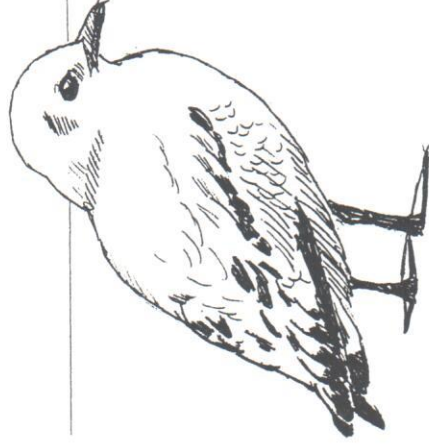
Havstrut

Endast två fynd under året. 2 ex vid Sörsjön 21/3 (SLN) samt 1 ex vid Gnien 24/4 (RLK).

Tretåig må

Den 23/1 upptäcktes en 2-K fågel uppvak-ta pimpelfiskarna på Brunnströmsvikens is vid Gnien (SLN, RLK). Den tog välvilligt emot den småfisk som överlämnades.

De många väststormarna i januari förde in många "tretåiga" i landet och denna ungfågels besök blev vår del av kakan. Fyndet är det andra någonsin av arten i vår kommun.

Tretåig må

Skratttärna

Den 9/7 sågs 1 ex sträcka vid Gnien (NAN). Arten är numera mycket sällsynt i våra trakter. Senast den sågs i kommunen var 25/7 1987 vid Gnien.

Fisktärna

Liksom skrattnåsen är även fisktärnan på tillbakagång och därför av speciellt intresse. Årets inventering gav till resultat 38 häckande par, fördelade enligt: Virsbo-sjön 5, St Nadden 2, L Nadden 2, Gnien 3, Sura bruksområde 10, Grytenön 6, Vågsjön 1, Sörsjön 3, Västersjön 1, och Näcksjön 4 par (RLK, YPN, AFM).

På Grytenön blev 14 ungar flygga (3/7), vilket ger det mycket goda häckningsresultatet av 2,3 ungar/häckning (SLN). Detta är en mycket positiv utveckling efter res-taureningen av Grytenön.

Silvertärna

5 ex rastade i Gläpen 12/5 och 1 ex i Västersjön 13/5 (RLK). Fynddatumet överensstämmer med tidigare års.

Svarttärna

Årets första fynd gjordes 14/5 då 5 ex anlände till Gnien (IÄG).

3 par kom att häcka på flytöarna uppe i Brunnströmsviken (RLK). Några flygga ungar kom aldrig att ses, varför häckningarna troligen misslyckades.

Förutom vid Gnien sågs 1 ex vid Turke-sjön 23/5 (KED).

Svarttärna har nu häckat vid Gnien varje år under 1990-talet och totalt har fyra ungar kommit på vingarna. Årets tre par är största antalet hittills men den fortsatta förekomsten vid Gnien och i vår kommun hänger på en mycket skör tråd.

Bergug

En häckning är känd i kommunen, möjligen togs ungarna av räv (SLN). Dessutom finns uppgifter om ropande uvar från ytterligare två lokaler under mars och april.

Hökuggla

1 ex vid Byggetorp St Nadden den 4/3 (OLR).

Sparvuggla

Tre nyligen uthoppade ungar sågs vid Gatstugan 8/7 (IÄG) och likaså tre ungar vid Gläpenbadet 17/7 (SLN). Att sparvugglan häckar senare än våra övriga ugglor är

känt, för dessa kullar bör äggläggningen ha påbörjats mellan 10-15 maj.

Under mars/april hördes spelande fåglar vid tio lokaler bl a de båda lokalerna där ungar hittats senare. Slogmosskogen, Vålbo, Stenramen, Timmermossen, Rövalls-
mossen, St Brotorp och Vålmossen var vårlokalerna (AFM, RLK, IÅG, MLI, KLL, MKO). Ovanligt få höstfynd är rapporterade. Två i september vid Holmsjön och Gläpenbadet (MLI, SLN), samt fyra i oktober vid Gläpen, Gnien, St Brotorp och Lönnbrostjörn (SLN, RCN, RLK).

Frågan om sparvugglans förekomst i kommunen är mycket berättigad om man beaktar alla de fynd vi gör av sparvuggelbyten som läggs som förråd i våra pärluggleholkar. Hur sann är den bild den spontana rapporteringen ger av arten?

Kattuggla

Fyra häckningar kända, nämligen vid Brinken, Elingbo, Seglingsberg och Kungshammar i Ramnäs. Vid Brinken och Elingbo häckade fåglarna i Naturklubbens holkar (AFM, RLK). Häckningsresultatet blev 2,0 ungar/häckning.

Kattugglepopulationen har för närvarande en positiv utveckling i Surahammars kommun. Antalet rapporterade fynd av hörda kattugglor indikerar detta.

14 rapporter i mars, 9 i april, 5 i maj och 3 i juni.

Lappuggla

Under perioden 13/4-7/5 jagade en lappuggla återigen ute på Felingen i Virsbo (PJT, KLL). Fågeln kunde också höras ropa emellanåt och då i stort sett vilken tid som helst på dygnet.

Om det är samma fågel som uppträdde på liknande sätt på samma lokal 1991 är osäkert men troligt. 1984 hittades lappuggla för första gången i det aktuella skogsområdet, även då ropade fågeln ivrigt. Lappugglans förekomst i skogarna i kommunen är bland det mest spektakulära vi har i fågelväg och tyvärr har det noterats klandervärda uppträdanden av fotointresserade personer mot ugglan vid Felingen.

Hornuggla

Endast fyra unguddar rapporterade, nämligen från Svenskbyn, Råvnäs, Felingen och Norrsjön (MLI, RLK, LHM, IÅG). Ännu har vi inte upplevt något bra hornuggleår under 1990-talet. Senast var 1988 då 17 unguddar rapporterades.

Jorduggla

Endast två fynd under året, 1 ex vid Gnien 6/5 (IÅG, RLK) samt 9/6 (RLK). Bilden är mycket typisk för första uppgångsåret i gnagarstammarna.

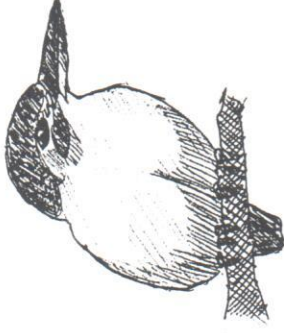
Päruggla

12 häckningar påträffade varav 11 i holkar. I de icke rövade häckningarna var äggkullstorleken 4,7 ägg/kull och resultatet blev 4,0 flygga ungar/kull.

Nattskärna

Hördes på följande platser. Finnstugehygget 23/5 (IÅG), 2 ex vid Guckufallet 30/5, 1 ex Römossen 30/5 (SLN, GLN), 1 ex St Morsjön 4/6 (JPN) och 1 ex Finnmossen 27/6 (SLN, GLN).

16/7 sågs 1 ex vid Liarsbo (IÅG). Dessutom sågs 1 ex jaga nattfjärilar vid Hedvallsbron 23/6 (RLK).

Kungsfiskare

Att inte fler fynd föreligger från juni beror troligtvis på det dåliga vädret då. De lokaler som rapporterats ovan är tidigare kända för arten. De mycket omfattande skogsavverkningarna som förekommit på tallhedarna i kommunen sista åren, bör ha stor inverkan på nattskärrens livsrytme och då främst födotillgången

Kungsfiskare

Sex milda vintrar i rad har varit gynnsamt för kungsfiskarstammen. Aldrig har så många fynd av arten gjorts i vår kommun som 1993. Det är fram för allt i Kolbäckens vattensystem genom Sura som den setts. Från 2/1 till 21/3 och 8/10 till årets slut har kungsfiskarna funnits där (IÅG, LEN). Som mest har 2 ex setts samtidigt. 14/7 sågs 1 ex vid Uggebo/Vågsjön (KLL) och från 3/8 till 4/9 fanns 1 ex i forsenområdet i Ramnäs (MKO, SLN).

I Sörmland och Östergötland har fågelintresserade hjälpt kungsfiskaren med häckningsplatser, genom att skära fram jordbrinkar i åslänter. Resultatet har blivit mycket positivt och kanske också vore en god arbetsuppgift för kungsfiskarskådare i vår kommun.

Mindre hackspett

Ingen häckning känd. Rapporterad månadsvis enligt följande: Januari 1 fynd, mars 4, april 3, maj 4, juni 1, juli 2, augusti 2, september 12, oktober 1, november 2 och december 3. Maj och juni fynden gjordes vid Bruksparken i Sura, Hasselbo, Norrsjölundan och i Seglingsberg (AFM, IÅG, SLN).

Det ovanligt många fynden i september kan inte tolkas på annat sätt än att betydande sträckrörelser förekom hos arten.

Tretåig hackspett

Fem fynd under året är fler än något år på 1900-talet. 7/2 sågs 1 ex vid Vattmossen (LKN), 13/2 1 ex vid Stormossen, Virsbo (LKN), 20/3 en hona vid Gryten (MLI), 6/11 1 ex vid Dalbacken (RLK) och 13/11 en hane i Björkkärsskogen vid Djupebo (KAN). Även i andra delar av Mellansverige gjordes fler fynd än normalt av arten.

Trädläarka

Inventeringsart i kommunen i år. Sjungande fåglar hördes vid Lönnbrostjörn 10/4 (SLN), Harkärret i Sura den 11/4 (IÅG) samt 1 ex vid sjön Toren 30/5 och 12/6 (SLN). Fyndet vid Toren är mycket intressant, kanske arten fortfarande häckar i kommunen.

10/4 sågs också 2 ex som sträckte över Gnien (SLN).

Bergläarka

Den 10/4 sågs 1 ex rasta på Lisjöängar (MHN). Det är 7e kända fyndet av arten i Surahammars kommun. De tidigare fynden är samtliga från 1960 och 70-talen.

Backsvala

Ca 30 par häckade i en grusbrant vid crossbanan vid Hovgården och 7 bohål fanns i grusgropen vid Ståltorp (RLK, SLN).

Det är färre häckande par än året innan men arten uppträder med stora antalsvariationer från år till år. Ofta beroende på tillgången på lämpliga boprinkar.

Rödstrupig piplärka

Den 12/5 sågs 3 ex rasta på Högbyleden. Arten ses mycket sällan i trakten under vårsträcket. Endast tre fynd föreligger från tidigare år. Under höststräcket i augusti/ september ses "rödstrupen" årligen.

Sex fynd gjordes denna höst. 1 ex sträkte vid Lidsjövikens 1/9 och 7/9 (SLN), 1 ex sågs på Lidsjöängar 3/9 och 4/9 (KLL, JPN) samt 1 ex 6/9 (RLK) och 2 ex 7/9 vid Gnien (SLN). Mera piplärksparning på ångsmarkerna och stubbåkrar under hösten skulle ge fler fynd av "rödstrupen" och kanske även andra spännande piplärkor.

Sidensvans

Första höstfyndet gjordes 13/10 (RLK). En stor flock på 200 ex sågs vid Lindmuren 5/11 (RLK), ändock måste hösten gå till historien som en dålig sidensvanshöst.

Strömstare

Senaste värfyndet gjordes 14/3 vid Lidsjövikens (MKN) och första höstfyndet 19/10 vid Forsenområdet i Ramnäs (GLR). Vid inventering som genomfördes 13-14/2 hittades 16 st strömstare vid de öppna vatten i kommunen.

Citronärsla

Den 5/6 uppehöll sig en utfärgad hane på Högbyleden vid Gnien (JBB). Fyndet är det första i Surahammars kommun.

Citronärslan har sitt häckningsområde långt bort i öster, men är en av de arter som förflyttar sitt uppträdande västerut. Första fyndet av arten i Sverige gjordes så sent som 1972 och det senaste året har fynd gjorts i Köping, vid Asköviken och i Fläckeboområdet varför det var väntat att ångsmarkerna vid Gnien snart skulle besökas av denna superba ärsla.

Gårdsmyg

Fem milda vintrar i rad har inneburit tätare populationer för några fågelarter i vår trakt, dit hör gårdsmygen. Dess livsmiljö hos oss är äldre skogar med rik och risig undervegetation, gärna med rotvälter, men den uppehåller sig också på nyupptagna kalhyggen där det finns stora rishögar. Kalhyggemiljöerna är dock inte attraktiva mer än ett par år för gårdsmygen.

Nämnvärt är att i Björkkärsskogen, vårt nya naturreservat, hördes som mest fem sjungande hanar 31/5 (SLN) och i Skytorpsskogen fyra hanar 13/6 (RLK).

Rödhake

Två vinterfynd gjordes under året. 1 ex i Surahammars 5/1 (KLL) och 1 ex vid Långbromossen 30/12 (RLR).

Näktergal

Aldrig tidigare har näktergal hörts i sådan omfattning i vår trakt som sommaren 1993. Vilde man lyssna till näktergalen var området kring Lidsjö samt bruksområdet i Surahammars det bästa. Minst 28 olika

sjungande hanar har rapporterats i kommunen, märkligt nog föreligger inte enda fynd från Seglingsberg eller Virsbo. Den första fågeln hördes 19/5 vid Lidsjövikens (SLN) och den senaste 23/6 från Tornängen vid Gnien (AFM). Som mest fanns 5 ex i Lidsjövikens och lika många vid Tippen i Sura (SLN, RLK). Första dagarna i juni var det mycket bra fart på näktergalarna men redan efter 10 juni hade fåglarna "sjungit av sig". Äntligen fick vi också en bekräftelse på att arten är häckfärdig i kommunen. Den 19/7 ringmärktes två inte flygga ungar i Lidsjövikens och någon dag senare ytterligare två ungar (SLN).

Svart rödstjärt

Efter två års bortovaro återkom arten till bruksområdet i Sura, en hane hördes sjunga där från 24/4 till 31/5 (IÅG, YPN). Skall den också återkomma som häckfågel? En mer udda lokal för arten var maskinhallen vid Sörby där en hane uppehöll sig 27/4 (JÖG, LÖG).

Stenskvätta

Tidigare en av jordbrukslandskapets raktärsfåglar, numera en allt sällsyntare häckfågel i vår trakt. I jordbrukslandskapet häckade 1 par vid Gniengranen och 1 par vid Elingbo (SLN). Från industriområden och kalhyggen har ytterligare något par rapporterats.

Koltrast

Är numera en årlig övervintare i kommunen. Nämnvärt är en flock med 18 fåglar på Åhuden i Ramnäs 17/1 (RLK).

Björktrast

De väldiga anhopningarna av björktrastar i trakten hösten 1992 fortsatte också en vecka in på nya året. 1/1 sågs ca 2000 björktrastar vid Gnien (SLN).

Gräshoppsångare

Minst 19 olika ex hördes. Såväl vid Gnien som runt Västersjön fanns fem fåglar (SLN, RLK). Redan 10/5 hördes 1 ex vid Västersjön (IÅG).

Flodsångare

Natten mellan den 11-12/6 avlyssnades fem flodsångare under en cykeltur i Lidsjöområdet (IÅG, GLN) - det var en mycket märklig upplevelse, nästan ofattbar. Det kom att bli den häftigaste flodsångarsommar vi någonsin upplevt i våran kommun. 4/6 hördes den första vid St. Skyttorp (RLK) och vid Dalbacken (SLN). 11/6 fanns 2 ex vid St. Skyttorp (IÅG) och den 25/6 hela 3 ex (SLN). Den 11/6 sjöng 1 ex vid Baståsen, den fågeln hördes där fram till 24/6 (SLN, KLL). 24-25/6 hördes 1 ex

Svart rödstjärt

i energiskogen på Fimmossen (SLN) och slutligen hördes 2 ex vid Magsjömaden 8/7 (IÅG).

Det finns inte någon möjlighet att avgöra om fåglarna flyttade till nya lokaler under sångperioden men mellan 11-25/6 hördes fem fåglar vid olika lokaler samma nätter. Det gavs heller inte tid att undersöka eventuell häckning vid någon lokal.

Vassångare

I niotaget på kvällen den 26/6 hördes en vassångare i Långdalsviken vid Norrsjön (SLN). Det är andra fyndet av arten i kommunen. Det första gjordes året innan.

Kärrensångare

Sjungande fåglar hördes vid fyra lokaler. Vid Tippen i Sura 1-27/6 (IÅG, KLL), Lisjöviken 2-8/6 (IÅG, SLN), Djupebo 8-11/6 (SLN, IÅG) samt 1 ex vid L. Brotorp 23/6 (RLK). Ett normalt uppträdande av arten i trakten numera.

Lundsångare

Den 6/6 sjöng en lundsångare under två timmars tid i Björkkärsskogen vid Djupen (SLN). Fågeln höll till högt upp i mycket högstammig tät bladskog och rödde sig kanska mycket. Fyndet är det andra av arten i Surahammars kommun, det första gjordes i Myrskogen vid Gnien den 3/6 1979.

Gransångare

Sommarfynd av en sjungande fågel i Björkkärsskogen vid Djupen 2/6 och 9/6 (SLN). Noterbart är att 5 ex ringmärktes vid Lisjöviken 19/9 (SLN) och att 3 ex sågs på Åliden, Ramnäs 21-22/9 (RLK). Senaste

fyndet gjordes vid Tippen, Sura där 1 ex hördes 2/10 (RLK). Arten är noterad under fem vårdagar och sju höstdagar vilket är flera än tidigare på 1990-talet.

Mindre flugsnappare

Redan 27/4 hördes och sågs en utfärgad hane i Norrsjölundan (MLI). Fågeln var kvar till åtminstone 16/6, fortfarande ensam och ivrigt sjungande.

Arten har setts samtliga år på 1990-talet

Skäggmues

Den 3/4 sågs 3 ex i Lisjöviken (IÅG), dagen därpå 2 ex. 26/4 sågs 1 ex i Norrsjön (KAN). Förmodligen kom det att bli ett mycket bra häckningsår för arten med tanke på de fynd vi gjorde i kommunen under hösten. 29/9 sågs 35 ex i Västersjön (RLK), 30/9 och 2/10 11 ex i Gnien (RLK, SLN), 2/10 16 ex i vassarna vid Baståsen, Glåpen (RLK), 17/10 3 ex vid Glåpenbadet (SLN), 4/11 4 ex i Norrsjön (KAN) och 13/11 7 ex i Lisjöviken (RLK).

Skäggmuesen står för den mest anmärkningsvärda populationsökningen någon fågelart uppvisat i vårt land. För bara några årtionden sedan ingick inte arten i traktens fågelskådarens medvetande.

Stjårtmes

Under häckningstid sågs fåglar i Norrsjölundan, Lönnbromossen, Björkkärsskogen och vid Långdalen (SLN, RLK). Inget bo påträffades men arten häckar troligtvis på flertalet lokaler i kommunen numera. Antalet fynd under övriga tider på året tenderar också att öka liksom flockstorlekarna. Den 5/1 sågs t ex 22 ex i en flock vid Seglingsberg (RLK) och 50 ex i en flock vid Glåpen 20/12 (GLEN).

cember. Vid inventering som genomfördes vid de flesta stora hasselbestånd på morgonen 5/9, inräknades hela 20 ex. 3 ex vid Västsura (JÖG), 1 ex vid Glåpen (GLN), 2 ex vid Klockarbo (GLR, OLR), 2 ex vid Motorpshagen (SLN), 1 ex vid Morstorpet (SLN), 2 ex vid Hästlösa (JPN) och minst 9 ex vid Gryten (YPN).

Ännu har inte någon häckning hittats av arten i vår kommun, men vid Hovmossen (IÅG) och i Björkkärsskogen (SLN) sågs arten under häckningstid.

Råka

Endast tre fynd under året och då bl a ett sommarfynd av en gammal fågel vid Lisjöviken 20/7 (SLN).

Bofink

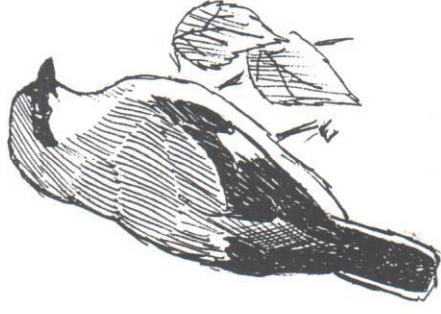
Enstaka fåglar kan stanna kvar i trakten vissa vintrar. 3 ex höll till vid fågelmatning Ställverket, Ramnäs 1/1 till 15/3 (JÖG), 1 ex sågs också vid fågelmatning Bruksparken, Sura 20/2 (IÅG).

Bergfink

Förhållandet är mycket likartat bofinken. 1 ex vid fågelmatning Bruksparken, Sura 4/1 (IÅG), 2 ex 27/2 på Åliden, Ramnäs (RLK), 2 ex 27/11-4/12 och därefter 1 ex till årets slut på Åliden (RLK).

Steglits

7 fynd under januari, 2 i april, 3 i maj, 4 i juni, 1 i juli, 1 i augusti, 4 i september, 4 i oktober och 4 fynd under november ger en bra bild av artens uppträdande i trakten. Tre av junifynden är från Bruksparken i Sura (IÅG) och det fjärde från bruksområdet i Ramnäs.

Svartpannad törnskata

De milda vintrarna har mycket stor betydelse för stjärtmesens populationsökning i våra trakter.

Sommargylling

Den 23/5 hördes en sommargylling flöjta några gånger vid parken i Seglingsberg (KED).

Fyndet är det tredje av arten i kommunen.

Svartpannad törnskata

Under några kvällstimmar den 9/6 sågs 1 ex vid Säter, Gnien (JÖG, RLK). Av dräktens utseende var fågeln i sitt andra levnadsår. Den höll till i den välbetade färhagen vid Säter där den fångade insekter på marken.

Fyndet är det första av denna art i Västmanland.

Nötträka

Arten har iakttagits i kommunen alla månader förutom februari, oktober och de-

I såväl Bruksparken i Sura som i Forsensområdet i Ramnäs finns fina ädellövträdsbestånd, mer skådande i dessa skulle möjligen innebära upptäkt av häckande steg-lits.

Snösiska

1 ex sågs vid fågelmatning på Åliden 29/1 (RLK). Även i år förekom ovanligt fåtaligt med gräskärflockar i vår trakt, vilket också avspeglar sig i antalet fynd med snösiska

Bändelkorsnäbb

1 ex hördes sträcka vid Mortorpet 5/9 (SLN) och 5 ex sågs sträcka över Gnien 13/9 (RLK).

Arten förekommer långt borta i öster och uppträder invasionsartat i Skandinavien vissa år, senast var 1990. Årets invasion som var av mindre omfattning gav oss två fynd i alla fall.

Rosenfink

Den 3 juni 1970 hördes den första rosenfinken i kommunen, då cyklade vi fågel-skådare ner till Tippen i Sura för att få lyssna och kanske se denna sällsamma gäst. Drygt 20 år senare är arten så etablerad hos oss att den inte längre rapporteras. Årets första hördes vid Lönnrosjön 14/5 (SLN) och de sista sågs vid Lisjöviken 8/8 (SLN).

Tallbit

7 januari fynd, 1 oktober och 5 november fynd är årets bild av arten. Januari fynden hör ihop med den stora invasionen som inträffade i november 1992. Hela 25 ex sågs på Prästskogen, Ramnäs 9/1 (LEN),

14 ex vid St. Målsjön 1/1 och 11 ex vid Klysen 2/1 (RLK), likaså 11 ex vid Sothäl- len 9/1 (SLN).

Som alltid efter en stor invasion förekommer en smärre efterdyning hösten efter. Som mest sågs 7 ex vid Gläpen 13/11 och 5 ex vid Hässjemossen samma dag (SLN), de övriga höstfynden rör sig om ensamma fåglar.

Lappsparv

Ett värfynd och tre höstfynd är en normalt uppträdande av arten. Redan 9/4 sågs 1 ex vid Rövallsmossen (RLK). Höstfynden är som vanligt från september, 4 ex vid Gnien 7/9, 1 ex 12/9 och 2 ex 19/9 vid Lisjöviken (SLN).

Snösparv

46 ex sågs på Turkieängar 22/3 (AFM), 35 ex vid Gnien 28/3 och samma dag 30 ex vid Lisjöängar (SLN).

Artens uppträdande hos oss varierar mycket mellan åren men under hela 1990-talet har den hittills varit mycket ovanlig.

Ortolansparv

För första gången sedan vi började med seriösa fågelstudier i Surahammars kommun saknas fynd av ortolansparv.

Videsparv

1 ex vid Gnien 25/4 (SSL). Det är det första värfyndet av arten i kommunen.

Referenser

Pettersson, Ake. - *Sothönans populationsutveckling i Kvismaren*. Fåglar i Kvismaren 1994.

Signaturlista

(AFM) Anders Frohm, (APN) Arne Persson, (BHG) Börje Hellberg, (GLN) Greta Larsson, (GLR) Gudrun Lager, (HOH) Hans-Olov Hellqvist, (ILN) Inge Larsson, (IMC) Inge-Marie Carlsson, (IÅG) Ingrid Åkerberg, (JBB) Jens Bruun, (JGP) Jan Grip, (JPN) Jan Pettersson, (JÖG) Jan Österberg, (KAN) Kjell Andersson, (KAO) Kristin Andersson, (KED) Kjell Eklund, (KGJ) K-G Johansson, (KLL) Kim Lilj, (LEN) Lennart Eriksson, (LÖG) Lena Österberg, (LHM) Lillebror Hammarström, (LKN) Lennart Karlsson, (MGN) Martin Green, (MKN) Maj Karsten, (MKO) Mats Karlsson, (MLL) Mikael Leppälampi, (MRG) Marcus Rehmborg, (MHN) Mikael Hedman, (NAN) Niclas Andersson, (OKN) Ola Kumlin, (OLR) Olle Lager, (PJT) Pentti Tatti, (RCN) Robert Carlsson, (RLK) Ralf Lundmark, (RLR) Robert Lager, (RSN) Roger Sählin, (RWA) Roland Waara, (SLN) Sören Larsson, (SSL) Sten-Ove Sandell, (TTE) Thomas Trotschke, (UCN) Ulf Carlsson, (YPN) Yngve Pettersson.

Vinterutfodring av örnar, säsongen 1993/94

Ramnäs Naturklubb har liksom ett 30-tal andra föreningar i landet anslutna till riksforeningen Örn-72 bedrivit örnutfodring under vintern.

Syftet med utfodringen är att hjälpa unga kungs- och havsörnar att klara vinterns svårigheter och förse de äldre fåglarna med giffri föda för att förbättra fåglarnas häckningsresultat.

Antigen en vinter med snö och kyla. Utfodringen blir så mycket enklare när maten kan dras på snö. Under säsongen drogs ~ 2000 kg örnmatt ut till åteln.

Trots att förutsättningarna varit goda så har vi endast kunnat konstaterat 1 adult och 1 subadult havsörn samt 1 juvenil kungsörn på åteln under säsongen. Övriga

Västmanlandsätlar har även de haft låga kungsörnsffror. Om resultatet beror på den goda tillgången på "fallvilt", främst rådjur, eller ej får framtiden utvisa.

Den stora mängden örnfoder har vi som tidigare år erhållit av grisuppfödare i Västerförnebo trakten. Även i år har Surahammars kommun möjliggjort åtelverksamheten genom att bidra med transportkostnaden.

Till sist ett stort tack till Surahammars kommun, Janne Erikssons jaktlag, Bosse Eriksson, Harry Johansson och naturklubbens åtlare för ert bidrag till åtelverksamheten.

K-G nsson